

PHASELIS

Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies

Volume III (2017)

Demetrios'un Kıbrıs'ı Fethi

Demetrius' Conquest of Cyprus

Mesut KINACI

The entire contents of this journal, *Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies*, is open to users and it is an 'open access' journal. Users are able to read the full texts, to download, to copy, print and distribute without obtaining the permission of the editor and author(s). However, all references to the articles published in the e-journal *Phaselis* are to indicate through reference the source of the citation from this journal.

Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies is an international peer-reviewed journal and the articles which have had their peer reviewing process completed will be published on the web-site (journal.phaselis.org) in the year of the journal's issue (e.g. Volume II: January-December 2016). At the end of December 2016 the year's issue is completed and Volume III: January-December 2017 will begin.

Responsibility for the articles published in this journal remains with the authors.

Citation M. Kinacı, "Demetrios'un Kıbrıs'ı Fethi". *Phaselis* III (2017) 149-162 DOI: 10.18367/Pha.17009

Received Date: 15.05.2017 | Acceptance Date: 28.06.2017 | Online Publication Date: 13.07.2017

Editing Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Demetrios'un Kıbrıs'ı Fethi

Demetrius' Conquest of Cyprus

Mesut KINACI*

Öz: Büyük İskender'in ölümünden sonra imparatorluğu komutanları arasında geçen iktidar mücadelesine sahne olmuştur. Hem Doğu Akdeniz hem de Suriye ve Levant hâkimiyeti için stratejik bir konumda olması nedeniyle Kıbrıs Adası komutanların mücadelelerinin merkezinde yer almıştır. Adada yer alan kent devletlerinin kralları da bazen I. Ptolemaios'la bazen de Antigonos'la yakınlaşmışlardır. Genel olarak Ptolemaiosların hâkim olduğu Kıbrıs'ı ele geçirmek ve Doğu Akdeniz'de daha etkin olmak için Antigonos MÖ 306 yılında oğlu Demetrios'u görevlendirmiştir. Salamis kentini kuşatan Demetrios daha sonra bu kentin açıklarında I. Ptolemaios ile bir deniz savaşı yapmış ve bu savaştan galip ayrılmıştır. Bu zaferin ardından Kıbrıs Antigonos'un eline geçmiş, Antigonos ve Demetrios diadem takarak kral unvanı almışlardır. Antigonos'un ve Demetrios'un kral unvanı almasıyla diadokhoslar zamanındaki kralsız dönem son bulmuştur. MÖ 306 yılında Demetrios'un Kıbrıs'ı fethetmesini ele alan bu çalışmada savaşın nedenleri ve gelişimi kronolojik olarak analiz edilmiştir. Savaşın sonuçları ve bu sonuçların diadokhoslar arasındaki mücadelelerin seyrinde nasıl bir öneme sahip olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Demetrios, I. Ptolemaios, Kıbrıs, Kuşatma, Deniz Savaşı

Abstract: After the death of Alexander the Great, his empire became the scene of a power struggle between his commanders. Cyprus Island was center of the battle of the commanders, since it occupies a strategic position to dominate the Eastern Mediterranean, Syrian and Levant. Kings of the city-states on the island sometimes established close relations with Ptolemy I and sometimes with Antigonos also. In 306 BC, Antigonos charged his son Demetrius to conquer Cyprus, which was generally dominated by Ptolemy I, and to be more effective in the Eastern Mediterranean. After besieging of the city of Salamis, Demetrius won a naval battle against Ptolemy I near Salamis. In the aftermath of this victory, Demetrius conquered Cyprus; Antigonos and Demetrius began to wear diadem and took the title of king. When Antigonos and Demetrius took the title of king, interregnum period at the time of diadochi ended. This study which concentrates upon the conquest of Cyprus by Demetrius in 306 BC, analyzes the causes and progress of the battle chronologically. In addition, it tries to explain the results of the battle and how important the battle was within the struggles between diadochi.

Keywords: Demetrios, Ptolemy I, Cyprus, Besiege, Naval Battle

Akdeniz'in doğusunda yer alan Kıbrıs Adası'nın (Fig. 1) kuzeyinde Kilikia sahilleri; doğusunda Suriye ve güneyinde Mısır bulunmaktaydı¹. Kıbrıs stratejik konumundan dolayı etrafında bulunan güçlü devletlerin ilgi odağı olmuş ve onların etkilerine girmiştir. Antikçağda sıcak havasından dolayı kötü bir üne sahip olmasına rağmen² Kıbrıs'ın verimliliği antik yazarlar tarafından

* Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Isparta, mesutkinaci@sdu.edu.tr

¹ Skylaks *Periplus* 103; Strab. XIV. 6. 1; Plin. *nat.* V. 129-130.

² Mart. *Ep.* IX. 90. 9.

övlümüştür³. Önemli bir ikmal noktası olması nedeniyle de Doğu Akdeniz hâkimiyeti için kilit konumda yer almıştır. Levant, Mısır, Küçük Asya ve Hellas arasındaki ticarete ise uğrak bir liman olma özelliğine sahiptir⁴. Ada, krallar tarafından yönetilen birçok kent devletini içinde barındırmıştır⁵. Kıbrıs, firavun Amasis'in hüküm sürdüğü yıllarda (MÖ ca. 570-526) Mısır egemenliğine girmiştir⁶. II. Kyros zamanında (MÖ ca. 559-530) vergiye bağlanan Kıbrıs⁷, II. Kambyzes (MÖ ca. 530-522) zamanında Pers boyunduruğuna geçmiş ve önemli bir deniz üssü olarak kullanılmıştır⁸. Zaman zaman Hellenler tarafından adadaki kentleri Pers boyunduruğundan kurtarma girişimlerinin olduğu görülsede bu girişimler sonuçsuz kalmıştır⁹. Kıbrıs kralları MÖ 332 yılına değin Pers hâkimiyetine tabi kalmıştır. MÖ 332 yılındaki Tyros kuşatması esnasında Kıbrıs kralları Büyük İskender'e yardım ederek bağlılıklarını bildirmişlerdir¹⁰.

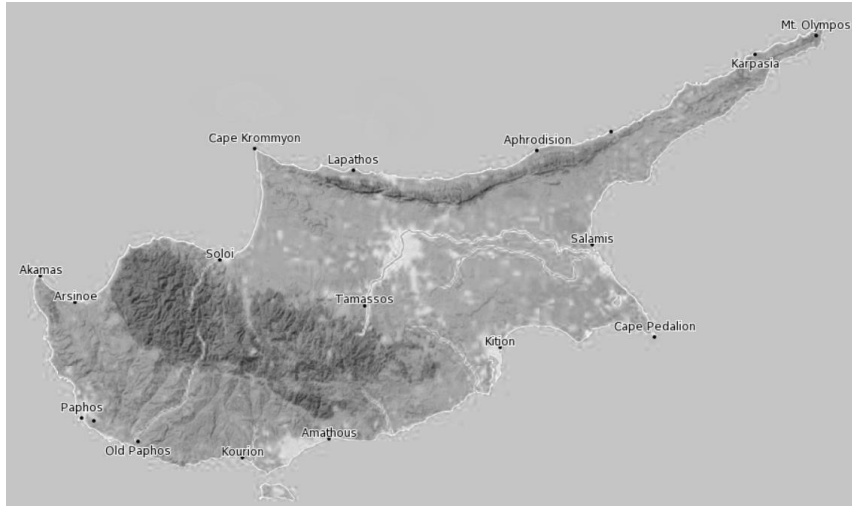

Fig. 1. Kıbrıs Adası

Makedonya'dan Hindistan'a; Hazar Denizi'nden Mısır'a kadar uzanan coğrafyayı ele geçirmiş olan Büyük İskender'in MÖ 10 Haziran 323 yılında ardında bir halef bırakmaksızın ölmesi/

³ Aiskh. *Suppl.* 550-555; Strab. XIV. 6. 5; Ael. *Anim.* V. 56; Amm. Marc. XIV. 8. 14; ayrıca bk. Plin. *nat.* V. 129-130.

⁴ Diod. XV. 3. 1; Amm. Marc. XIV. 8. 14.

⁵ Skylaks *Periplus* 103; Diod. XIX. 59. 1; Strab. XIV. 6. 3; 6; *FGrHist* 'Arrian.' (156.) X. 6; Const. Porph. *de Them.* I. 15. 10-12. Kıbrıs Adası'nda Salamis, Lapethos, Kition, Paphos, Kurion, Kerynia, Amathous, Marion, Soloi, Tamassos vb. kent devletleri bulunuyordu.

⁶ Hdt. II. 182; Diod. I. 68. 1-6; ayrıca bk. Briant 2002, 52.

⁷ Ksen. *Kyr.* VIII. 6. 8; ayrıca bk. Briant 2002, 48.

⁸ Hdt. III. 19; ayrıca bk. Brosius 2006, 13.

⁹ İonia Ayaklanması'nın gerçekleştiği sıralarda (MÖ ca. 499-493) Kıbrıs'taki Salamis kentinin kralı olan Gorgos'un kardeşi Onesilos ağabeyini kent dışında bırakarak ve Kıbrıs'taki diğer kent devletlerini de - Amathouslular hariç- ikna ederek Pers boyunduruğuna karşı isyan etmiştir. Bir yıllık özgürlüğün ardından Kıbrıs yeniden Pers hâkimiyetine girmiş (Hdt. V. 104-105; 108-116), Kserkses'in Hellas'a düzenlediği saldırıya Kıbrıs kralları 150 gemiyle destek vermiştir (Hdt. VII. 90). MÖ ca. 478 yılında ise ada, Hellen müttefik donanmasının başında bulunan Pausanias tarafından Pers garnizonlarından temizlenerek özgürlüğüne kavuşturulmuştur (Thuk. I. 94; Diod. XI. 44. 1-3; Corn. Nep. IV. 2. 1-2 '*Pausanias*'). Artakserkses zamanında ise yeniden Pers boyunduruğuna girmiştir (Thuk. I. 109; Diod. XI. 74. 5). MÖ 450 yılına gelindiğinde Kimon Kıbrıs'taki girişimlerinde başarılı olsa da onun burada ölmesi nedeniyle bu girişimler sonuçsuz kalmıştır (Diod. XI. 61. 1-6; Plut. *Kim.* XII. 4-XIII. 4; Polyain. *Strat.* I. 34. 1 '*Kimon*'; ayrıca bk. Hill 1940, 110 vdd.).

¹⁰ Arr. *anab.* II. 17. 1-4; 20. 1-6.

öldürülmesi? imparatorlukta karışıklıkların çıkmasına neden olmuştur. Ne MÖ 323 yılında Babil'de ne de MÖ 321 yılında Triparadeisos'ta alınan kararlar Büyük İskender'in komutanları arasındaki bitmek bilmeyen çekişmelerin sonunu getirmiştir. Söz konusu mücadeleler sırasında ardıllarından Lagos'un oğlu Ptolemaios, Kıbrıs krallarını kendi saflarına çekmeye başlamıştır¹¹. Arrianos'a (*FGrHist* 'Arrian.' (156.) X. 6.) göre Salamisli Nikokreon, Soloi kentinden Pasikrates, Paphoslu Nikokles ve Amathouslu Androkles, I. Ptolemaios ile ittifak yapmıştır¹². Bu müttefikler yaklaşık 200 gemiden oluşan bir donanmayla Perdikkas'a sadık kalan Marion kentini kuşatmıştır. Söz konusu durumu öğrenen Perdikkas ise 800 piyadenin komutasını Larisalı Medios'a, 500 süvarinin komutasını ise Amyntas'a vermiştir. Ardından bu seferde kullanılacak olan savaş ve nakliye gemilerinin başına Rodoslu amiral Sosigenes'i atamış ve tüm bu seferi yönetmesi için Pellalı Aristonous'u görevlendirmiştir. Perdikkas'ın 321 yılında öldürülmesinin akabinde kral naibi seçilen Antipatros bu seferi sürdürmek için Kleitos'u görevlendirmiştir. MÖ 319 yılında Antipatros'un ölmesiyle Ptolemaios Kıbrıs'taki etkisini artırmıştır. Büyük İskender'in komutanlarından biri olan Antigonos Monophthalmos (MÖ 383-301), komutan Eumenes'i MÖ 316 yılında Gabiene'de askerlerinin ihaneti sonucu saf dışı bıraktıktan sonra hem Eumenes'in komutasındaki orduya hem de onun hazinelerine sahip olarak ön plana çıkmıştır. MÖ 315 yılında Antigonos Babil'i ele geçirerek bölgenin hâkimi Seleukos'un Mısır'ın egemeni olan Ptolemaios'un yanına kaçmasına sebep olmuştur. Babil'in ele geçirilmesiyle doğudaki hâkimiyetini perçinleyen Antigonos, görevlendirdiği komutanların fetihleriyle sınırlarını İonia'ya kadar genişletmiştir. Aynı yıl destek bulmak amacıyla güvenilir adamlarından Agesilaos'u Kıbrıs'a göndermiştir¹³. Agesilaos, Nikokreon başta olmak üzere adanın diğer güçlü krallarının Ptolemaios'la ittifak yaptıklarını, kendisinin de Kitionlu Pumayaton, Lapethoslu Praksippos, Marionlu Stasioikos ve Kerynia kralının desteğini kazandığını bildirmiştir¹⁴. I. Ptolemaios, Antigonos'un Kıbrıs'taki faaliyetlerini öğrenince adada bulunan hâlihazırdaki 3.000 askerinin desteğine Atinalı Myrmidon'un komutasında bulunan 10.000 asker ve Polykleitos komutasında 100 gemiden oluşan donanma göndermiştir. Tüm bu tedbirlere ek olarak kardeşi Menelaos'u bu seferi yönetmesi için görevlendirmiştir. Seleukos da 50 gemiden oluşan donanmasıyla onların desteğine gelmiştir. Menelaos, Seleukos, Salamis kralı Nikokreon ve diğer müttefik krallar, Antigonos ile yakınlaşan kralların kentlerine saldırmışlardır. Bu mücadelelerde Antigonos'un müttefiklerinden Kerynia ve Lapethos kuşatmayla zayıflatılmış, Marionlu Statioikos taraf değiştirmeye ikna edilmiş, Amathous kralı teminat olarak rehine vermiş ve Kition kenti de kuşatılmıştır¹⁵. Böylelikle Antigonos Kıbrıs'taki müttefiklerini kaybederken, I. Ptolemaios kardeşi Menelaos'un Kıbrıs'ta kalarak adanın krallarını denetlemesini sağlamıştır.

Bu süreçte Antigonos'un yanında Korrhagos'un kızı Stratonike'den olma oğlu Demetrios (Fig. 2) (MÖ 337/6-282) yer almıştır¹⁶. MÖ 314 yılında Tyros'u ele geçirdikten sonra Suriye'yi yönetmesi için henüz 22 yaşındaki Demetrios'u tayin etmesi¹⁷, Antigonos'un oğluna olan güvenini göstermenin yanında onun tecrübe kazanmasına yönelik bir tutum olarak görülmüştür. Antigonos ve Demetrios'un yayılmacı faaliyetleri devam ederken, Ptolemaios Kıbrıs krallarını kendi safına

¹¹ *FGrHist* 'Arrian.' (156.) X. 6.

¹² Ayrıca bk. Hill 1940, 156.

¹³ Diod. XIX. 57. 4; ayrıca bk. Markou 2013, 3.

¹⁴ Diod. XIX. 59. 1; ayrıca bk. Worthington 2016, 118.

¹⁵ Diod. XIX. 62. 4-6.

¹⁶ Plut. *Dem.* II. 1; ayrıca bk. Wheatley 1997, 19 vdd.

¹⁷ Diod. XIX. 69. 1-5; Paus. I. 6. 5; ayrıca bk. Champion 2014, 87.

çekmeye başlamış ve etki alanını Karia'ya kadar genişleterek Doğu Akdeniz hâkimiyeti için büyük bir adım atmıştır¹⁸.

MÖ 312 yılına gelindiğinde Antigonos Monophthalmos'un oğlu, Demetrios ile mücadeleye girişmiş ve Gaza Savaşı'nda onu yenilgiye uğratmış böylece Koile Suriye ve Fenike'nin büyük bir kısmını ele geçirmiştir¹⁹. Ardından bizzat Kıbrıs'a geçerek Antigonos'la gizlice görüştüğünden şüphelendiği kralları cezalandırmaya başlamıştır. Önce kral Pumayaton'u öldürmüştü, sonra Lapethoslu Praksippos ve Kerynia kralını tutuklatmıştır. Marion kentini yerle bir ederek yerleşimcilerini Nea Paphos kentine sürmüştü ve kralları Stasioikos'u öldürmüştür. Bu düzenlemeleri yaptıktan sonra adanın yönetimini kardeşi Menelaos'un ve Salamisli Nikokreon'un yönetimine bırakmıştır²⁰.

Fig. 2. Demetrios Poliorketes

MÖ 311 yılında Antigonos ve onunla mücadele eden diadokhoslar arasında antlaşma yapılmıştır. Bu antlaşmanın şartlarına göre: Kassandros, IV. Aleksandros büyüünceye dek Avrupa ordularının komutanı olarak kalacak, Lysimakhos Trakya'yı yönetecek, Ptolemaios (Fig. 3) Mısır'ın yanı sıra Libya ve Arabistan topraklarına sahip olacak, Antigonos tüm Asya'nın hâkimi olurken Hellen kentleri de otonom olacaklardı²¹. MÖ 311 yılında yapılan barışın diadokhoslar arasında uzun süren bir düzen sağladığı söylenemez. Demetrios ve Seleukos arasında Suriye ve Babil için mücadeleler yaşanmıştır²². Salamis kralı Nikokreon ölünce Ptolemaios'un kardeşi Menelaos kentin tek yöneticisi olarak Kıbrıs'ta kalmıştır²³. MÖ 310 yılına gelindiğinde Ptolemaios, Antigonos'un Kıbrıs için girişimlerde bulunmasından endişelenerek, şüphelendiği Paphoslu Nikokles'i öldürmesi için Argeos ve Kallikrates adlı iki ajan göndermiştir. Menelaos'tan yeterince asker alan bu iki ajan Nikokles'i öldürmüştü böylece Ptolemaios adadaki egemenliğini perçinlemiştir²⁴. Aynı yıl Kassandros'un Büyük İskender'in oğlu IV. Aleksandros ve onun annesi Roksane'yi öldürmesi diadokhoslar arasında yeni bir kaos sürecinin başlamasına neden olmuştur²⁵.

Fig. 3. I. Ptolemaios

¹⁸ Diod. XIX. 79. 5-7; Strab. XIV. 6. 6; XVII. 1. 5; *FGrHist* 'Porphyrios' (260.) 42; ayrıca bk. Will 2006⁹, 49.

¹⁹ *Marm. Par.* B'16 (117); Diod. XIX. 80. 1-85. 3; Plut. *Dem.* V. 2-6; Ioseph. *Ap.* I. 184; App. *Syr.* 54; Pomp. *Trog. prolog.* 15=lust. XV. 1. 6-9; *FGrHist* 'Porphyrios' (260.) 42; Oros. *hist.* III. 23. 35; ayrıca bk. Bennet – Roberts 2011, 89; Taylor 2013, 3. Gaza Savaşı'nın detaylı tasviri için bk. Champion 2014, 90-97.

²⁰ Diod. XIX. 79. 4-5; Strab. XIV. 6. 6; XVII. 1. 5; App. *Syr.* 54; *FGrHist* 'Porphyrios' (260.) 42.

²¹ *OGIS* 5; 6; Diod. XIX. 105. 1; ayrıca bk. Magie 1950, 68; Kaya 2012, 195 vdd. Bu antlaşmada Seleukos'un yer almaması Antigonos ve Seleukos arasındaki mücadelenin devam ettiğini göstermektedir (Will 2006⁹, 50).

²² Diod. XIX. 100. 3-7; Plut. *Dem.* VII. 2-4.

²³ *Marm. Par.* B'17 (118).

²⁴ Diod. XX. 21. 1-3; Polyain. *Strat.* VIII. 48. 1 'Aksiothia'. Öldürülen kralın Paphoslu Nikokles değil de Salamisli Nikokreon olduğu; antik yazarların iki kralı karıştırmış olabileceği yönündeki tartışmalar için bk. Diod. XX. 21. 1. dn. 14; Athen. *Deip.* XIII. 349e; ayrıca bk. Hill 1940, 161 dn. 1; Markou 2013, 4.

²⁵ *Marm. Par.* B'18 (119); *FGrHist* 'Anonym. Diadokh.' (155.) I. 6; II. 3; Diod. XIX. 105. 2; Paus. IX. 7. 2; Pomp. *Trog. prolog.* 15=lust. XV. 2. 5; 13-14, XVI. 1. 15.

Argeadlar hanedanının son bulmasıyla 'kralsız' (*interregnum*) denilen süreç başlamıştır. MÖ 310 yılında Demetrios'un Babil'e saldırması ve burada birkaç kale ele geçirmesi de diadokhoslar arasındaki mücadeleyi yeniden başlatmıştır²⁶. MÖ 309 yılında ise Antigonos, Babil'i tekrardan ele geçirme girişiminde bulunmuş fakat Seleukos tarafından geri çekilmeye zorlanmıştır²⁷. Bu sırada komutanlarının Kilikia'daki kontrolü kaybettiğini duyan Ptolemaios, donanmasıyla birlikte Phaselis'e gelmiş burayı kontrol altına aldıktan sonra Lykia'ya geçmiş sözü edilen bölgede muhtelif yerleri ele geçirdikten ve buralara garnizon yerleştirdikten sonra Kos'a geçmiştir²⁸. MÖ 308 yılına gelindiğinde Seleukos ve Antigonos arasındaki savaşın son bulması sayesinde Antigonos diğer meselelerle ilgilenmek için batıya yönelmiştir. Ptolemaios ise aynı yılda Hellas'a kadar ilerlemiş ve Korinthos'u ele geçirmiştir, ama Kassandros ile ele geçirdikleri bölgelerin egemeni kalmak şartıyla antlaşma yaparak Mısır'a geri dönmüştür²⁹.

MÖ 307 yılında Antigonos'un Hellen kentlerini özgürleştirme politikasını etkinleştirmek için babasından yeterli ordu/donanma ve teçhizatı alan Demetrios Hellas'a geçmiştir. Söz konusu politikanın uygulanması için Hellen demokrasisinin geleneksel kalesi olarak addedilen Atina kenti seçilmiştir. Bu amaç doğrultusunda ilerleyen Demetrios Atina kentinin kilidi sayılabilecek Pire'ye saldırmış ve burayı ele geçirmiştir³⁰. Daha sonra Munykhia Adası'nı kuşatmış ve Atina'da demokrasinin yeniden kurulmasını sağlamıştır. Atina'da güvenlik sağlandıktan sonra Demetrios Megara'ya gitmiş ve burayı da Kassandros'un garnizonlarından temizlemiştir³¹. MÖ 306 yılında Antigonos strateji değiştirerek doğuya yönelmeye karar vermiştir ve Demetrios'u Kıbrıs'ın fethiyle görevlendirmiştir.

Antigonos, Ptolemaios'un hem Akdeniz'deki hem Küçük Asya sahillerindeki ve Suriye'deki faaliyetlerini engellemek hem de Mısır'ı ele geçirmek amacıyla Kıbrıs'ın alınmasını istemiştir. Aslında bu adanın alınması sadece Ptolemaioslar açısından önemli değildi çünkü Antigonos ve Demetrios'un Kıbrıs'a hâkim olması onların diğer ardılların egemen oldukları bölgelere kolaylıkla saldırılar düzenlemesini mümkün kılabilirdi. Babasının isteğini yerine getirmek isteyen Demetrios MÖ 306 yılının bahar mevsiminde Karia'ya doğru hareket etmiş ve Rodosluların desteğini de almak istemiştir. Fakat Rodosluların bu talebe yanaşmaması Antigonos ve Rodoslular arasında bir düşmanlığın başlamasına sebep olmuştur³². Demetrios Kilikia sahilleri boyunca asker ve gemi toplayarak Kıbrıs'a doğru yola koyulmuştur. Sicilyalı Diodoros (XX. 47. 1) Demetrios'un 15.000 yaya ve 400 süvari; 110 *triremes*³³ ve söz konusu askerlerin tüm ihtiyacını taşıyan 53 ağır yük gemisiyle birlikte Kıbrıs'a açıldığını anlatmıştır³⁴. Demetrios ilk olarak Kıbrıs'ın kuzey kıyısında yer alan Karpasia (Karpaz) sahillerine ulaşarak burada karargâh kurmuş, karargâhını siper hisarları ve

²⁶ Diod. XIX. 100. 3-7; Plut. *Dem.* VII. 2-4.

²⁷ *BCHP* III. R str.14-31; *Babyl. Chron.* X. 2.

²⁸ Diod. XX. 27. 1-3; Plut. *Dem.* VII. 5; *FGrHist* 'Porphyrios' (260.) 42.

²⁹ *SIG*³ 390; Diod. XX. 37. 1-2; Polyain. *Strat.* VIII. 58. 1 'Kratesipolis'; ayrıca bk. Austin 2006², 450-452.

³⁰ *Marm. Par.* B'20 (121); Diod. XX. 45. 1-5; Plut. *Dem.* VIII. 1-9. 4; *mor.* III. 182e-f; Paus. I. 25. 6; Polyain. *Strat.* IV. 7. 6 'Demetrios'; Ael. *Var.* III. 17; ayrıca bk. Champion 2014, 108.

³¹ Dion. Hal. *Din.* 2-3; Diod. XX. 46. 3; Sen. *De Cons.* II. 5. 6; *Ep.* IX. 18; Plut. *Dem.* IX. 4-10; *mor.* I. 5f; VI. 475c-d; Diog. Laert. II. 11. 115 'Stilpo'.

³² Diod. XX. 46. 4-6.

³³ Thukydides (Thuk. I. 13)'e göre Hellas'ta ilk kez Korinthoslular tarafından kullanılmış Fenike kökenli olan *trireme*, yüksek manevra kabiliyetine sahip ve pruvasının önünde bronz bir mahmuz bulunan üç sıra kürekli savaş gemisidir. Ayrıca bk. Casson 2002, 62 vdd.

³⁴ Demetrios'un donanmasındaki gemilerin sayısı ile ilgili tartışmalar için bk. Hauben 1976, 1 vdd.

hendeklerle koruma altına almıştır. Ardından yakınlarda bulunan Karpasia ve Urania³⁵ yerleşimlerine ani saldırılar düzenlemiş ve burada gemilerinin korunması için yeterli muhafız bırakarak komutasındaki orduyla Salamis'e³⁶ doğru ilerlemiştir. Ptolemaios'un kardeşi Menelaos genel olarak adaya hükmediyordu³⁷ ve düşmanlarının ilerleyişine karşı ön karakollardan toplamış olduğu askerlerle Salamis'te bekliyordu. Bu sırada Demetrios önderliğindeki ordu yaklaşık olarak 40 *stadia* (ca. 7 km) uzaklığa gelince Menelaos 12.000 piyade ve 8.000 civarındaki süvariyle birlikte çıkış yapmış fakat vuku bulan kısa süreli muharebede bozguna uğramıştır. Düşmanı kente kadar takip eden Demetrios 3.000 tutsak ele geçirmiş ve bunlardan 1.000 kişiyi öldürtmüştür. Önce yakaladığı tutsakları kendi askeri birliklerine dağıtmış ama taraf değiştirmediklerini ve Menelaos'a kaçtıklarını görünce onları gemiyle Suriye'ye Antigonos'un yanına göndermiştir³⁸. Muharebede yenilgiye uğrayan Menelaos kente ulaşınca surları savaş aletleriyle donatmış ve mazgallı siperlere askerlerini yerleştirerek yeniden savaş pozisyonu almıştır. Demetrios'un kenti kuşatmak için hazırlık yaptığını gördüğünde ise Mısır'da bulunan Ptolemaios'a yenilgisi hakkında malumat vermek ve yardım istemek üzere haberciler göndermiştir³⁹.

Demetrios, sayı ve kuvvet bakımından oldukça iyi durumda olan ve savunma yapmak üzere kentte bekleyen Salamislileri küçümsememesi gerektiğini biliyordu. Bu nedenle oldukça büyük kuşatma araçları, sapanlar, her türden mancınıklar ve de terör estirebilecek diğer araç-gereçlerin yapılmasını istemiştir. Öncelikle demir, kereste ve diğer malzemeleri tedarik etmeleri için yetenekli işçileri Asya'ya göndermiştir. Demetrios'un tıpkı Büyük İskender'in Tyros kuşatmasında yaptığı gibi kuşatma aletleri yapmakta ustalaşmış olan Kıbrıslı zanaatkârları kullandığı, söz konusu teçhizatların yapımını burada öğrendiği ve daha sonra gerçekleştireceği Rodos kuşatmasında bu araçları daha da geliştirdiği söylenebilir⁴⁰. Her şey hazır olunca iki tarafından 45 *cubit*⁴¹ uzunluğunda ve 90 *cubit* yüksekliğinde olan ve *helepolis* (= ἐλέπολις) olarak adlandırılan kuşatma aracını yaptırmıştır. Bu araç dokuz kata ayrılıyordu ve tamamı, her biri 8 *cubit* yüksekliğindeki dört sağlam tekerleğe takılmıştı. Ayrıca surları yıkabilmek için oldukça büyük koçbaşları ve bunları taşıması için iki teras yaptırmıştır. *Helepolis*in alt katlarına en büyüğü üç *talanta* (ca. 80 kg) ağırlığında mermi atabilen her türden sapanlar yerleştirmiştir. Orta katlara en büyük mancınıklar, üst katlara ise hafif mancınıklarla çok sayıda sapan istiflemiştir. Ardından tüm bu araç-gereçleri kullanmak üzere *helepolis*'in uygun yerlerine 200 asker konuşlandırmıştır. Savaş makinelerini de kentin karşısına konuşlandıran Demetrios, kente mermi yağdırmaya başlamıştır. Aynı zamanda sapanlarla atış yaptırarak mazgallı siperleri yıktırması ve koçbaşlarıyla duvarlarda gedikler açtırmıştır⁴². Demetrios bu şekilde kentin üzerine saldırırken, kenttekiler ise onun her türden savaş aracına cesur bir şekilde karşı koymuştur. Kuşatmanın ilerleyen günlerinde ise her iki taraf da çarpışmaların şiddetinden ve ağır kayıplardan mustarip olmuştur. Sonunda duvarlar yıkılmış ve şehir saldırı tehlikesi altına girmiştir fakat gece olması nedeniyle saldırı sekteye uğramıştır. Menelaos ise yeni bir strateji denemeden kenti elinde tutamayacağını anladığı için askerlerine kuru odun toplatmış ve bunları gece yarısında Demetrios'un kuşatma

³⁵ Bu yerleşimin günümüzdeki konumu bilinmemektedir.

³⁶ Suriye kıyılarının karşısında yer alan Salamis, Kıbrıs'ın doğu kesiminde modern Gazimağusa Kenti'nin yakınındadır.

³⁷ Diod. XIX. 62. 4-6; XX. 47. 3; Plut. Dem. XV. 2; Polyain. *Strat.* IV. 7. 7 '*Demetrios*'; ayrıca bk. Bagnall 1976, 40 vdd.

³⁸ Diod. XX. 47. 1-4; Plut. *Dem.* XV. 1-2; Paus. I. 6. 6.

³⁹ Diod. XX. 47. 7-8; ayrıca bk. Rodgers 1937, 239 vdd.; Wheatley 2001, 140.

⁴⁰ Arr. *anab.* II. 21. 1.

⁴¹ Eski bir ölçü birimi olan *cubit* ca. 6 karış/46 cm uzunluğundadır (Hdt. II. 149).

⁴² Diod. XX. 48. 1-8; ayrıca bk. Marsden 1969, 105; Wheatley 2001, 141 vdd.

aletlerinin yanına istifletmiştir. Ardından yanan oklarla saldırıya geçerek kuşatma araçlarının en büyüğünün –*helepolis*- tutuşmasını sağlamıştır. Demetrios kuşatma aracını kurtarmak için çabalasa da bu girişiminde başarılı olamamıştır. Bu durum Demetrios'un umutlarını kaybetmesine sebep olmamış sadece beklentilerini ertelemiştir. Ama Demetrios bu durumda bile yılmamış, zamanla düşmanın üstesinden gelebileceğine inanarak kuşatmayı hem karadan hem de denizden sürdürmekte ısrarcı olmuştur⁴³.

Kardeşi Menelaos'un başarısızlığını öğrenen Ptolemaios, hem hüküm sürdüğü Mısır'a gelebilecek saldırıları önlemek hem de askeri bir üs ve önemli bir ikmal noktası olan adayı elinde tutabilmek amacıyla Kıbrıs'a bir sefer düzenlemeye karar vermiştir. Büyük bir kara ordusu ve donanma hazırlayarak Mısır'dan denize açılan Ptolemaios, Kıbrıs'taki Paphos yerleşimine ulaşmış ve buradan Kition Kenti'ne değin uzanan sahillerde donanmasını konuşlandırmıştır. Burası Salamis'ten yaklaşık olarak 200 *stadia* uzaklıktaydı. Söz konusu muharebeleri detaylı bir şekilde anlatan Sicilyalı Diodoros (XX. 49. 2), Ptolemaios'un gemilerinin en büyüğünün *quinquereme*⁴⁴, en küçüğünün ise *quadrireme*⁴⁵ olmak üzere 140 savaş gemisi ve en az 10.000 piyadeyi taşıyan 200'ü aşkın nakliye gemisinden oluşan bir donanmayla Kıbrıs'a çıkarma yaptığını yazmıştır⁴⁶. Fakat Demetrios'un yaşamını kaleme alan Plutarkhos (*Dem.* XVI. 1) eserinde Ptolemaios'un savaş gemilerinin sayısının 150 olduğunu belirtmiştir. Ptolemaios adamlarından bazılarını Salamis'e Menelaos'un yanına onu yönlendirmesi için göndermiştir. Menelaos da Ptolemaios'a 60 savaş gemisiyle destek verecekti. Böylelikle kaçınılmaz olan deniz muharebesinde Ptolemaios 200 savaş gemisiyle düşmanına üstün geleceğini ummuştur⁴⁷. Bu girişimleri öğrenen Demetrios ise ordusunun bir kısmını kuşatmayı sürdürmeleri için bırakmış, gemilerinin tamamını ve en iyi askerlerini toplamıştır. Bunun yanında gemilerinin pruvalarını sapanlarla ve mancınıklarla donatmıştır. Donanmasını her türlü deniz savaşına hazır ettikten sonra şehrin etrafından dolanarak limanın girişine menzil dışında kalacak şekilde donanmasını demirletmiş. Böylece hem şehirden çıkıp Ptolemaios'a gidebilecek yardımın önünü kesmiş hem de Ptolemaios'un donanmasının ilerleyişini savaşa hazır bir pozisyonda izlemiştir. Ptolemaios, Salamis'e doğru denize açıldığında onun savaş gemilerini nakliye gemileri de takip etmiştir ve Sicilyalı Diodoros'un anlatılarına (XX. 49. 6) göre donanmasının kalabalık olması "*dehşet verici*" bir görüntü yaratmıştır. Genel olarak her iki tarafın da savaş gemilerinin sayısı neredeyse birbiriyle eşittir. Fakat Demetrios'un donanması nitelik olarak daha üstün savaş gemilerinden oluşturulmuştur.

Ptolemaios'un yaklaştığı haberini alan Demetrios, dar olan limanın girişini kapatması amacıyla amirali Antisthenes'in emrine 10 *quinqueremes* bıraktıktan ve süvarilerine herhangi bir enkaz olması durumunda yaralıları yüzerek kurtarmaları için kıyıları gözlemelerini emrettikten sonra tüm donanmasıyla⁴⁸ düşmanına doğru ilerlemiştir⁴⁹. Muharebeyi detaylı bir şekilde

⁴³ Diod. XX. 48. 1-8; ayrıca bk. Billows 1997, 151 vdd; Wheatley 2001, 141 vdd.

⁴⁴ Beş sıra kürekli savaş gemisidir. Syrakusai tiranı Dionysios tarafından MÖ 406 yılında Kartacalılara karşı kullanılmak üzere yaptırıldığı düşünülmektedir (Diod. XIII. 91. 3-36). Hellenistik Dönem'in belki de en popüler savaş gemisidir (Morrison 2000, 68 vdd; Casson 2002, 83 vdd.).

⁴⁵ Dört sıra kürekli savaş gemisidir. Yaşlı Plinius (*nat.* VII. 207-208) Aristoteles'in *quadrireme*'nin icadını Kartacalılara atfettiğini ifade etmiştir. Muhtemelen MÖ IV. yüzyılın son yarısında geliştirilen bu gemi Büyük İskender'in Tyros Kuşatması sırasında da kullanılmıştır (Curt. IV. 3. 14; ayrıca bk. Morrison 2000, 70 vdd; Casson 2002, 83 vdd.).

⁴⁶ Polyain. *Strat.* IV. 7. 6 '*Demetrios*'; ayrıca bk. Hauben 1976, 1.

⁴⁷ Diod. XX. 49. 3-6; Plut. *Dem.* XVI. 1; Polyain. *Strat.* IV. 7. 7 '*Demetrios*'.

⁴⁸ Sicilyalı Diodoros Demetrios'un donanmasında 108; Plutarkhos, 180; Polyainos ise 170 savaş gemisinin

aktaran Sicilyalı Diodoros (XX. 50. 3-4), Demetrios'un donanmasının sol kanadında 7 adet *Fenike yedilisi*⁵⁰ ile 30 adet *quadriremes* bulunduğunu ve bu kanada amiral Medios'un komuta ettiğini, Demetrios'un buranın en güçlü kanat olmasına karar verip bu kanadın arkasına 10 adet *altı kürekli* ve birçok *quinqueremes* yerleştirdiğini; orta kanatta bulunan hafif ve hızlı gemilere Samoslu Themios ve Marsyas'ın⁵¹ komuta ettiğini; sağ kanadı ise Halikarnasoslu Hegesippos ve tüm donanmanın şefi olan Koslu Pleistas'ın yönettiğini belirtmiştir. Donanmanın sağ kanadının diğerlerine göre daha zayıf olması ve kıyıya oldukça yakın seyretmesi nedeniyle Demetrios, bu kanadı en maharetli amirali Koslu Pleistas'ın komutasına vermiştir. İki sıradan oluşturduğu sol kanadının ise en güçlü kanat olmasını ve muhtemelen düşman saflarını yarararak merkeze dönmesini amaçlamıştır. Ptolemaios ise gece olmasına karşın düşmanı savaş pozisyonu almadan Salamis'e ulaşmak için mümkün olduğunca hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Fakat gün ağardığında düşmanın pek de uzak olmayan bir mesafede ve savaş pozisyonunda beklediğini görmüştür. Yük gemilerinin kendilerini destekleyebilecek uzaklıkta kalmalarını emretmiş ve en büyük savaş gemilerinin yer aldığı sol kanatta donanmasını komuta etmek üzere savaş pozisyonu almıştır⁵².

Demetrios düşmandan yalnızca üç *stadia* uzaklıktayken savaş işareti olarak altın yaldızlı kalkanını kaldırmıştır, Ptolemaios da kendi donanmasına benzer bir işaret gönderince her iki donanma arasındaki mesafe iyice azalmıştır. Saldırı için trompet sesleriyle işaret verilince savaş naraları yükselmeye başlamış, gemiler birbirleriyle karşılaşınca önce oklar, sapanlar ve mancınıklar sonrasında ise mızraklarla atışlar yapılmıştır. Birbirlerine oldukça yaklaşan gemiler düşman gemilerinin güvertelerini mahmuzlamak ya da düşman gemilerinin küreklerine çarparak onları kullanışsız hale getirmek amacıyla yönlendirilmiştir. Güvertelerdeki askerler de göğüs göğüse mücadeleye hazır bekletilmelerine rağmen gemiler pruva pruvaya yanaştıklarında yeni bir görev nedeniyle birbirlerinden ayrıldıkları için bu askerlerin çarpışması mümkün olmamıştır⁵³.

Demetrios, yedi kürekli savaş gemisinin pupasında savaş boyunca son derece parlak bir şekilde savaşmıştır. Bir grup asker tarafından düzenlenen saldırıda onların bir kısmını mızrak atarak bir kısmını da kargıyla etkisiz hale getirmiştir. Kendisini hedef alan mermilerden zamanında kaçarak ya da savunma araçları sayesinde korunmuştur. Kendisini kalkanlarla korumakla yükümlü üç muhafızdan biri mızrakla vurulurken diğer ikisi de ağır yaralanmıştır. Demetrios sağ kanattan yeni bir rota oluşturmuş, bu kanattaki gemileri de sol kanada sevk ederek son derece kuvvetli hale getirdiği bu kanattan Ptolemaios'un sağ kanadına savaş sonlandırabilecek şekilde saldırmış ve kendisine saldıran kuvvetleri geri püskürtmeyi başarmıştır. Deniz muharebesi tüm hızıyla devam ederken Salamis'te bulunan Menelaos, Menoitios komutasında 60 gemiyi Ptolemaios'a göndermiştir. Kent limanının girişini 10 gemisiyle kapatmış olan Demetrios'un kuvvetleri Menoitios önderliğindeki gemilere mukavemet edemeyince kampa

olduğunu belirtmektedir. Fakat Demetrios Kıbrıs'a gelirken 110 *triremes* ve *quadriremes*'in yanında 53 ağır yük gemisiyle gelmiştir. Demetrios bu gemilerden 10 tanesini limanın girişini kapatmak üzere bıraktığına göre toplamda 153 gemiyle Ptolemaios'un donanmasına karşı savaşmıştır. Bu konudaki tartışmalar için bk. Hauben 1976, 1 vdd.

⁴⁹ Diod. XX. 50. 1-2; Plut. *Dem.* XVI. 2.

⁵⁰ Yedi sıra kürekçiyi içinde barındıran bu geminin mucidi Yaşlı Plinius'a (*nat.* VII. 206) göre Büyük İskender'dir.

⁵¹ Suda'ya (μ 227 sv. Μαρσύας) göre Marsyas, Antigonos Monophthalmos'un üvey kardeşidir. Tarihçi olan Marsyas'ın on kitaptan oluşan *Makedonya Tarihi*; on iki kitaplık *Attika Tarihi* ve *İskender'in Eğitimi Üzerine* adlı kitapları vardır.

⁵² Diod. XX. 50. 5-6.

⁵³ Diod. XX. 51. 1-4; ayrıca bk. Wheatley 2001, 144 vdd.

kaçmışlardır⁵⁴. Aslında Demetrios burada muhtemelen Spartalıların ünlü Thermopylai geçidinde (480/479) uyguladığı savaş taktiğinden esinlenerek az sayıda gemiyle dar bir geçidi olan limanı tutmaya çalışmıştır. Az sayıda gemiyle 60 gemiye karşı koyulamasa bile bu Demetrios'a zaman kazandıracaktı. En güçlü gemisini ve en kuvvetli adamlarını yanına almış olan Ptolemaios ise ona karşı konuşlanmış ve Demetrios'un gemilerinden bazılarını mürettebatıyla birlikte ele geçirmiştir. Muzaffer bir edayla geri dönerken, diğer gemileri de kolaylıkla zapt etmeyi ummuştur. Fakat Demetrios'un savaş esnasında sol kanadı son derece güçlendirip Ptolemaios'un sağ kanadında gedikler açması ve onun donanmasını kıyıya doğru sıkıştırması Ptolemaios'un sağ kanadındaki safları bozmuştur. Buna bitişik kanattakiler ise kaçmaya başlamış, Ptolemaios, kendisinin de bulunduğu kanada Demetrios'un tüm gücüyle saldırdığını görünce Kition'a kaçmak zorunda kalmıştır⁵⁵. Plutarkhos (*Dem.* XVI. 3) Ptolemaios'un muharebede yenilgiye uğradıktan sonra sadece 8 gemiyle kaçabildiğini belirtmiştir. Menoitios tarafından getirilen destek kuvvetleri ise geç kaldıklarını anlayınca Salamis'e geri dönmüştür⁵⁶. Demetrios söz konusu deniz muharebesini kazandıktan sonra Neon ve Burikhos adlı komutanlarına nakliye gemisi vererek denizde yüzenleri kurtarmalarını emretmiş, kendisi de yayıyla ve ziynet eşyalarıyla güverteye çıkmış ve ele geçirdiği gemilerle birlikte kampına dönmüştür⁵⁷.

Bu deniz muharebelerinin sonucunda 100'ü aşkın nakliye gemisi taşıdığı 8.000 askerle, 40 adet savaş gemisi de mürettebatıyla birlikte ele geçirilmiştir. Bunların yanında düşmana ait hasar görmüş 80 adet savaş gemisi onarılacak üzere kampa çekilmiştir. Demetrios'un gemilerinden 20 tanesi bu muharebede hasar görmüş, bu gemiler de onarılıp eski hizmetlerine devam etmeleri için kampa getirilmiştir⁵⁸. Kıbrıs'taki savaştan yenik ayrılan Ptolemaios ise Mısır'a geri dönmüştür. Ptolemaios'un yenilgisinden sonra Menelaos, Salamis'te daha fazla direnemeyeceğini anlamış ve 1.200 süvari ile 12.000 piyade- den oluşan kara ordusunun yanında tüm donanmasıyla birlikte teslim olmuştur⁵⁹. Demetrios ise adada bulunan tüm kentleri ele geçirip buraya garnizonlar kurmuştur.

16.000 piyade ve 600 süvariden oluşan askerlerini bölüklere ayırmıştır. Daha sonra ise aralarında Ptolemaios'un oğlu Leontiskos, kardeşi Menelaos ve arkadaşlarının da bulunduğu bir grup esiri Ptolemaios'a geri göndermiştir⁶⁰. Yaptığı düzenlemelerle adanın güvenliğini sağlamayı amaçlayan Demetrios, babasını haberdar etmek için seçtiği haberciyi en büyük gemisiyle göndermiştir. Adanın ele geçirilmesi Demetrios'un ilk büyük zaferi olarak görülmüştür ve Antigonos'un tek

Fig. 4. Demetrios'un MÖ 301-295 yılları arasında darp ettirdiği tetradrahminin ön yüzü

⁵⁴ Diod. XX. 52. 5; Polyain. *Strat.* IV. 7. 7 '*Demetrios*'; ayrıca bk. Hammond – Walbank 2001², 171.

⁵⁵ Diod. XX. 52. 1-3; ayrıca bk. Wheatley 2001, 146; Tarn 2010², 150 vdd.

⁵⁶ Diod. XX. 52. 5; ayrıca bk. Anson 2014, 155 vdd.

⁵⁷ Diod. XX. 52. 4.

⁵⁸ Diod. XX. 52. 6; ayrıca bk. Höbl 2001, 19 vd.; Anson 2014, 155 vdd.

⁵⁹ Plut. *Dem.* XVI. 7.

⁶⁰ Polyain. *Strat.* IV. 7. 7 '*Demetrios*'; lust. XV. 2. 6; ayrıca bk. Griffith 1935, 53. MÖ 312 yılında Demetrios ve Ptolemaios arasında geçen ve Ptolemaios'un üstün geldiği Gaza Savaşı'ndan sonra Ptolemaios da Demetrios'un ordusundan esir aldığı üst düzey rütbelileri ve Demetrios'un dostlarını geri göndermiştir. Burada Demetrios'un söz konusu ince davranışa karşılık verdiği görülmektedir (Diod. XIX. 85. 3; Plut. *Dem.* V. 4; lust. XV. 1. 8).

varisi olan oğluna olan güveninin boşa çıkmayacağını işareti sayılmıştır.

Demetrios, ilerleyen yıllarda bu deniz zaferini herkese anımsatmak ve kendi propagandasını yapmak üzere ön yüzünde; elinde trompet tutan kanatlı Nike figürünün zafer kazanmış bir geminin pruvasına konmasının betimlendiği tetradrahmiler (Fig. 4) bastırmıştır⁶¹. Antigonos Monophthalmos oğlunun zaferini duyunca krallık sembolü olan bir diadem takmış ve Demetrios'un da diadem takmasına izin vermiştir. Bu durum Antigonos'un meşru halefini tayin ettiğini göstermekle beraber bir hanedanın başlangıcına da işarettir. Antigonos ve oğlu Demetrios'un diadem takmaları ve kral (βασιλεύς) unvanını almalarının ardından Mısır ve Suriye'nin bir kısmına hükmeden Ptolemaios, Trakya bölgesinin hâkimi Lysimakhos ve Babil'i elinde tutan Seleukos da diadem takarak kendilerini kral unvanıyla selamlatmışlardır⁶². Bu durum esas itibarıyla diadokhosların artık Büyük İskender'in kurmuş olduğu imparatorluğun bekasını sağlamaktan ziyade kendi hanedanlarını kurduklarının resmi göstergesidir.

Sonuç olarak Salamis açıklarında kazanılan deniz muharebesi Antigonos Monophthalmos ve Demetrios açısından kariyerlerinin dönüm noktası olarak görülebilir. Kıbrıs gibi stratejik önemi haiz yerler Ptolemaioslar gibi Mısır, Levant, Suriye, Kilikia ve Ege'nin doğu kıyılarında yayılmacı emellere sahip hanedanlar için direnç noktalarıdır. Bir nevi ön karakol da diyebileceğimiz bu direnç noktalarında direncin kırılması buralara egemen olan hanedanlıkları çok yönlü saldırılara açık hale getirmiştir. Kıbrıs Adası'nın fethi de Doğu Akdeniz'de Ptolemaiosların deniz hâkimiyetinin kırıldığı ve Antigonos'un söz konusu denize hâkim olarak Suriye, Kilikia, Mısır ve Rodos'a karşı saldırılar yapabileceğinin işareti olmuştur. Nitekim adanın ele geçirilmesiyle Antigonos ve Demetrios direnç noktalarını yok ederek savunmasız hale düşürdüklerine inandıkları Ptolemaioslar üzerine -Mısır'a- hem karadan hem de denizden eş zamanlı bir saldırı yapmayı planlamışlardır. Salamis deniz zaferinin ardından Kıbrıs'ın Antigonoslara geçmesiyle birlikte diadokhoslar arasında güçler dengesi aniden değişmiştir. Bu zaferin ardından Antigonos ve Demetrios kral unvanı alarak hem kendilerini krallığa layık gören ilk Hellenistik krallar olmuşlar hem de Büyük İskender'in bıraktığı imparatorluğu yönetmeye talip olmuşlardır. Böylelikle 'kralsız' (*interregnum*) dönem olarak adlandırılan süreç (MÖ 310-306) sona ermiştir.

⁶¹ Seltman 1909, 264 vdd. Fig. 7-8; Head 1911, 229 fig. 141; Newell 1927, 27; 81; Mørholm 2000, 85 vdd.

⁶² *Marm. Par.* B'21 (122); *FGrHist* 'Anonym. Diadokh.' (155.) I. 7; *FGrHist* 'Zenon' (523.) 1; Diod. XX. 53. 2; Plut. *Dem.* XVII. 2-XVIII. 1; App. *Syr.* 54; *Iust.* XV. 2. 10; *Oros. hist.* III. 23. 40.

BİBLİYOGRAFYA

Antik Kaynaklar

- Ael. *Anim.* (= Aelianus, *Peri Zōōn Idiotēros*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Aelianus, *On the Characteristics of Animals*. Trans.: A. F. Scholfield, vols. I-III. Cambridge – Massachusetts - London 1958 - 1959 (The Loeb Classical Library).
- Ael. *Var.* (= Aelianus, *Varia Historia*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Aelianus, *Historical Miscellany*. Trans.: N. G. Wilson, Cambridge – Massachusetts - London 1997 (The Loeb Classical Library).
- Aiskh. *Suppl.* (= Aiskhylos, *Hikēdites*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Suppliant Maidens, Persians, Prometheus, Seven Against Thebes*. Trans.: H. W. Smyth, vol. I. Cambridge, Mass.-London 2001¹² (The Loeb Classical Library).
- Amm. *Marc.* (= Ammianus Marcellinus, *Rerum Gestarum Libri*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Roman History*. Trans.: J. C. Rolfe. London 1927. (The Loeb Classical Library).
- App. *Syr.* (= Appianos, *Rhomaika*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Roman History*. Trans.: H. White. London 1962. (The Loeb Classical Library).
- Arr. *anab.* (= Arrianus, *Anabasis*) Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Anabasis of Alexander*. Trans.: P. A. Brunt. London 1976. (The Loeb Classical Library).
Arrian, *İskender'in Seferleri*. Çev.: M. Mete. İstanbul 2005.
- Athen. *Deip.* (= Athenaios, *Deipnosophisticarum Epitome*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Deipnosophists*. Trans.: C. B. Gulick. London 1940. (The Loeb Classical Library).
- Const. *Porph. de Them.* (= Constantinus VII Porphyrogenitus, *De Thematis*) Kullanılan Metin: *De Thematis*. Ed. A. Pertusi, Costantino Porfirogenito. *De Thematis* [Studi e Testi. Vatican City: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1952]: 59-100.
- Corn. *Nep.* (= Cornelius Nepos, *De Viris Illustribus*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *On the Great Generals of Foreign Nation*. Trans.: J. C. Rolfe. London 1966. (The Loeb Classical Library).
- Curt. (= Quintus Curtius Rufus, *Historiarum Alexandri Magni Macedonis*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Quintus Curtius Rufus. Trans.: J. C. Rolfe. Cambridge - Massachusetts - London 1946 (The Loeb Classical Library).
- Diod. (= Diodorus Sicilius, *Bibliothēka Historika*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Library of History*. Trans.: C. H. Oldfather. London 1957. (The Loeb Classical Library).
- Diog. *Laert.* (= Diogenes Laertios) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Lives of Eminent Philosophers*. Trans.: R. D. Hicks. I-II. London, New York 1925 (The Loeb Classical Library).
- Dion. *Hal. Din.* (= Dionysios Halikarnassos, *Dinarkhos*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Dionysius of Halikarnassus, *Critical Essays*. Trans.: S. Usher. Cambridge - Massachusetts – London vol. I 2000²- vol. II. 1985 (The Loeb Classical Library).
- Hdt. (= Herodotos, *Historiai*) Kullanılan Metin ve Çeviriler: Herodotus, *The Persian Wars*. Trans.: A. D. Godley, vols. I-IV. London - New York 1975 (The Loeb Classical Library).

- Herodotos, *Herodot Tarihi*. Çev.: M. Ökmen – A. Erhat. İstanbul 1991².
- Ioseph. *Ap.* (= Flavius Iosephus, *Contra Apionem*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Iosephus, *The Life; Against Apion*. Trans.: H. ST. J. Thackeray. Cambridge 1926 (The Loeb Classical Library).
- Iust. (= Marcus Iulianus Iustinus, *M. Iuliani Iustini Epitoma Historiarum Philippicarum Pompei Trogi*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Epitome of the Philippic History of Pompeius Trogus*. Trans.: Y. J. Yardley. Atlanta 1994.
- Ksen. *Kyr.* (= Ksenophon, *Kyropaideia*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Xenophon, *Cyropaideia*. Trans.: W. Miller. vol. II. Cambridge – Massachusetts 1914 (The Loeb Classical Library).
- Mart. *Ep.* (= Martialis, *Epigrams*) Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Epigrams*. Trans.: D. R. Shackelton Bailey, vols. I-III. Cambridge, Mass.-London 1993 (The Loeb Classical Library).
Marcus Valerius Martialis, *Epigramlar*. Çev. G. Varinlioglu. İstanbul 2005.
- Oros. *hist.* (= Orosius, *Historiae Adversum Paganos*) Kullanılan Metin: *Paulii Orosii Historiae Adversum Paganos*. Ed. C. Zangemeister. Leipzig 1889.
- Paus. (= Pausanias, *Periegesis tes Hellados*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Description of Greece*. Trans.: W. H. S. Jones. London 1918. (The Loeb Classical Library).
- Plin. *nat.* (= G. Plinius Secundus “Yaşlı”, *Naturalis Historia*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Pliny, *Natural History*. Trans.: H. R. Rackham – W. H. S. Jones – D. E. Eichholz, vols. I-X. Cambridge - Massachusetts - London 1938 - 1971 (The Loeb Classical Library).
- Plut. *Dem.* (= Plutarkhos, *Bioi Paralleloi, Demetrios*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch's Lives*. Trans.: B. Perrin. London 1932. (The Loeb Classical Library).
- Plut. *Kim.* (= Plutarkhos, *Bioi Paralleloi, Kimon*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Plutarkhos, *Hayatlar: Kimon-Lucullus*. Çev.: A. Sina. Ankara 2013.
- Plut. *mor.* (= Plutarkhos, *Moralia*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch's Moralia*. Trans.: F. C. Babbitt- C. Helmbold. London 1928-1967. (The Loeb Classical Library).
- Polyain. *Strat.* (= Polyainos, *Strategemata*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Polyainos, *Stratagems of War*. Trans.: R. Shepherd. Chicago 1974.
- Pomp. Trog. *prolog.* (= Pompeius Trogus, *Prologues*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Prologues to the Philippic History of Trogus*. Trans.: J. C. Yardley. Intr.: R. Develin. Atlanta 1994.
- Sen. *De Cons.* (= L. Annaeus Seneca, *De Constantia*) Kullanılan Metin ve Çeviri: L. Annaeus Seneca, *Moral Essays*. Trans.: J. W. Basore. Cambridge 1928 (The Loeb Classical Library).
- Sen. *Ep.* (= L. Annaeus Seneca, *Epistle*) Kullanılan Metin ve Çeviri: L. Annaeus Seneca, *The Epistles of Seneca*. Trans.: R. M. Gummere. Cambridge 1917 (The Loeb Classical Library).
- Skylaks *Periplous* (= Skylaks, *Periplus Scylacis*) Kullanılan Metin: Skylax, *Periplus Scylacis*. Ed. C. Müller. *Geographi Graeci Minores* I. Paris (1990²) 15-96.
Pseudo-Skylaks, *Periplous*. Çev.: M. Arslan. *MJH* II/1 (2012) 239-257.

- Strab. (= Strabon, *Geographika*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Geography of Strabo*. Trans.: H. L. Jones. London 1961. (The Loeb Classical Library).
- Suda (= Suda-Suidas, *Suidae Lexicon*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Suidae Lexicon*. Ed. A. Adler. Leipzig-Teubner 1928-1971.
- Thuk. (= Thukydides) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Peloponnes Savaşı*. Çev.: T. Gökçöl. İstanbul 1976.

Modern Literatür

- Anson 2014 E. M. Anson, *Alexander's Heirs: the Age of the Successors*. Oxford 2014.
- Austin 2006² M. M. Austin, *The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest*. New York 2006².
- Babyl. Chron.* *Babylonian Chronicle*. Şurada: http://www.livius.org/didn/diadochi/diadochi_t23.html.
- Bagnall 1976 R. S. Bagnall, *The Administration of the Ptolemaic Possessions Outside Egypt*. Leiden 1976.
- BCHP* *Babylonian Chronicles of Hellenistic Period*. Ed. I. Finkel – R. J. van der Spek. Şurada: http://www.livius.org/cgcm/chronicles/bchp-diadochi/diadochi_06.html
- Bennet – Roberts 2011 B. Bennet – M. Roberts, *The Wars of Alexander's Successors 323-281 BC I Commanders & Campaigns*. Croydon 2011.
- Billows 1997 R. Billows, *Antigonos the One-Eyed and the Creation of the Hellenistic State*. Oxford 1997.
- Briant 2002 P. Briant, *From Cyrus to Alexander A History of the Persian Empire*. Indiana 2002.
- Brosius 2006 M. Brosius, *The Persians*. New York 2006.
- Casson 2002 L. Casson, *Antik Çağda Denizcilik ve Gemiler*. Çev.: G. Ergin. İstanbul 2002.
- Champion 2014 J. Champion, *Antigonos the One-eyed: Greatest of the Successors*. South Yorkshire 2014.
- FGrHist* *Die fragmente der griechischen Historiker*. Ed. F. Jacoby I-XV. Berlin-Leiden 1923-1958.
- Griffith 1935 G. T. Griffith, *The Mercenaries of the Hellenistic World*. London 1935.
- Hammond – Walbank 2001² N. G. L. Hammond – F. W. Walbank, *A History of Macedonia, Volume III 336-168 B.C.* Oxford 2001².
- Hauben 1976 H. Hauben, "Fleet Strength at the Battle of Salamis (306 B.C.)". *Chiron* 6 (1976) 1-5.
- Head 1911 B. V. Head, *Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics*. Oxford 1911.
- Hill 1940 G. Hill, *A History of Cyprus, Volume I*. Cambridge 1940.
- Höbl 2001 G. Höbl, *A History of Ptolemaic Empire*. Çev.: T. Saavedra. London 2001.
- Kaya 2012 M. A. Kaya, "Büyük İskender'in Halefleri (Diadokhoi): Savaş ve Siyaset (İ.Ö. 323-306)". Eds. A. Sina – T. Yiğit, *Ömer Çapar'a Armağan*. Ankara (2012) 177-202.
- Magie 1950 D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century after Christ, Volumes I-II*. Princeton 1950.
- Markou 2013 E. Markou, "Menelaos, King of Salamis". Edt. D. Michaelides, *Epigraphy, Numismatics, Prosopography and History of Ancient Cyprus*.

- Papers in Honour of Ino Nicolaou*. Uppsala (2013) 3-8.
- Marm. Par.* *Marmor Parium. The Parian Marble. Translation B. The Paros Fragments*. Translated by. G. Newing. Ashmolean Museum, Oxford University.
- Marsden 1969 E. W. Marsden, *Greek and Roman Artillery: Historical Development*. Oxford 1969.
- Mørkholm 2000 O. Mørkholm, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri: Büyük İskender'in Tahta Çıkışından Apameia Barışı'na Kadar (İ.Ö. 336-188)*. Çev.: O. Tekin. İstanbul 2000.
- Morrison 2000 J. Morrison, "Hellenistic Oared Warships 399-31 B. C.". Ed. R. Gardiner, *The Age of the Galley*. (2000) 66-77.
- Newell 1927 E. T. Newell, *The Coinages of Demetrius Poliorcetes*. London 1927.
- OGIS *Orientalis Graeci Inscriptiones Selectae*. I-II. Ed. W. Dittenberger. Leipzig 1903-1905.
- Rodgers 1937 W. R. Rodgers, *Greek and Roman Naval Warfare*. London 1937.
- Seltman 1909 C. T. Seltman, "A Synopsis of the Coins of Antigonos I and Demetrius Poliorcetes". *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society* 9 (1909) 264-273.
- SIG³ *Sylloge Inscriptionum Graecarum*. III. Ed. G. Dittenberger. Leipzig 1917.
- Tarn 2010² W. W. Tarn, *Hellenistic Military & Naval Developments*. Cambridge 2010².
- Taylor 2013 M. J. Taylor, *Antiochus the Great*. Barnsley 2013.
- Wheatley 1997 P. V. Wheatley, "The Lifespan of Demetrius Poliorcetes". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 46/1 (1997) 19-27.
- Wheatley 2001 P. V. Wheatley, "The Antigonid Campaign in Cyprus, 306 B.C.". *Ancient Society* 31 (2001) 133-156.
- Will 2006⁹ E. Will, "The Succession to Alexander". *CAH*. VII/1 Cambridge (1996⁹) 23-61.
- Worthington 2016 I. Worthington, *Ptolemy I: King and Pharaoh of Egypt*. New York 2016.